Ədəbiyyat qəzeti

"Müstəqillik dövrü

Oktyabrın 18-i Milli müstəqilliyimizin 25 illiyi tamam oldu. Bu illər ərzində çox şey, bəlkə də hər şey dəyişdi. Dəyişməyən isə bircə şey oldu: müstəqilliyimizin bizə yaşatdığı qürur və iftixar hissi. Bu hissi meyara çevirib 25 illik zaman kəsimin ziddiyyətlərini, çətinlik və dramatik məqamlarını səbirlə adlaya bildik. Mübadilə qarşılıqlı idi: zamanın da öz növbəsində bizdən umduğu və qarşımıza qoyduğu vəzifələr vardı. Keçilən bu yolun salnaməsini yaratmaq, 25 ilə nəzər salıb onun bütöv, tam panoramını ərsəyə gətirmək. Elə ötən il ölkə başçısı İlham Əliyev də bu missiyaya işarə edərək bütün istiqamətlərdə dövrün mənzərəsini cızmağı, ondakı prosesləri təsvir etməyi təməl prinsip kimi irəli sürmüşdü. Bu xüsusda hansı qurum inadlı fəaliyyət sərgilədi, indi, müstəqilliyimizin 25 illiyini qeyd etdiyimiz zaman kəsimində ardıcıl üzə çıxmada, sərgilənməkdədir. Ədəbiyyatımıza gəlincə isə, bu istiqamətdə əhəmiyyətli bir nümunə meydana qoyuldu. AMEA-nın Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutu Azərbaycan Respublikasının dövlət müstəqilliyinin bərpasının 25 illiyinə həsr olunmuş "Müstəqillik dövrü Azərbaycan ədəbiyyatı" adlı kitab çap etdirdi. İnstitutun direktoru, akademik İsa Həbibbəylinin rəhbərliyi və elmi redaktorluğu ilə iki cilddə, iri həcmdə (1890 səh.) hazırlanmış, monoqrafik səciyyə daşıyan "Müstəqillik dövrü Azərbaycan ədəbiyyatı" kitabının üzərində 45 müəllif işləyib. Müstəqillik dövrü ədəbiyyatının keçdiyi yola ilk sistemli və konseptual nəzər salmağı məqsədə çevirən bu kitabın oktyabrın 17-də təqdimat mərasimi oldu. Həmin mərasimdə səslənən çıxışların xülasəsini təqdim edirik.

İsa HƏBİBBƏYLİ
AMEA-nın vitse-prezidenti
Ədəbiyyat İnstitutunun direktoru
Milli Məclisin üzvü

Hörmətli qonaqlar və əziz həmkarlar! Bilirsiniz ki, ölkəmizdə dövlət müstəqilliyinin bərpasının 25 illiyi geniş şəkildə qeyd olunur. Azərbaycan Prezidenti cənab İlham Əliyev bu 25 illiyin dövlət səviyyəsində qeyd olunması ilə bağlı imzaladığı sərəncamda keçilən yola yekun vurmaqla yanaşı, qarşıda duran mühüm vəzifələrdən də bəhs eləyib. Bu gün isə dövlət müstəqilliyinin 25 illiyi dövlət səviyyəsində qeyd olunarkən cənab Prezident bütün bu proseslərin dərin elmi-nəzəri təhlilini verdi və müstəqil Azərbaycan dövlətinin bundan sonrakı strateji inkişafının ana xətlərinin istiqamətlərini nəzərə çatdırdı. Bu gün biz müstəqil dövlətin vətəndaşları və sahibi olmaqla qanuni qürur və iftixar hissi keçirə bilərik.

Şübhəsiz ki, müstəqillik dövrü dərindən təhlil olunmalı və eyni zamanda bu istiqamətdə sanballı elmi əsərlər yaranmalıdır. Bu baxımdan, Akademiyanın müxtəlif İnstitutlarında müstəllik dövrünün keçdiyi yolla bağlı dərin və əsaslı iş görülür və mühüm addımlar atılır. Məlumat üçün deyim ki, Akademiyanın Tarix İnstitutunda da "Azərbaycan Respublikasının tarixi" adlı çoxcildlik nəşr olunub. Eyni zamanda Rəyasət heyəti çağırışlara səs verərək "Müstəqillik yollarında" adlı geniş həcmli kitab çap etdirib.

Cənab Prezident 9 noyabr 2015-ci ildə Akademiyanın 70 illik yubileyində proqram xarakterli nitqində bildirmişdi ki, "hesab edirəm vaxt gəlib çatıb ki, müstəqilliyə aid sanballı kitablar yaradılsın". Bu fikirdən dərhal sonra işin plan-prospekti tutuldu, yazılar yazıldı, müəllifləri müəyyənləşdi, müzakirələr oldu, son günlərə qədər bu istiqamətdə ardıcıl və inadlı iş prosesi getdi. Hesab edirəm ki, bu gün təqdimatına yığışdığımız kitablar dövlətimiz qarşısında mənəvi borcun ifadəsi və hesabatıdı.

Tehran ƏLİŞANOĞLU
Filologiya üzrə elmlər doktotu

- "Müstəqillik dövrü Azərbaycan ədəbiyyatı" kitabının ərsəyə gəlməsi ilk növbədə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti möhtərəm İlham Əliyevin ötən il AMEA-nın 70 illik yubileyində alimlərə müstəqillik illərinin tarixini yazmaq tövsiyəsinə əsasən ərsəyə gəlmişdir. Bütövlükdə kitab, əminliklə demək olar ki, Nizami adına Ədə-

biyyat İnstitutunun direktoru, akademik İsa Həbibbəylinin konseptual düşüncəsinin və son dərəcə əzmkarlığının nəticəsidir. Son yarım ildə, xüsusən yay aylarında kitab üzərində işləyən kollektiv bunu yaxından duymuş, hiss etmişdir. Belə bir rəhbərlik, ardıcıl səy və fəaliyyət olmasaydı, bu həcmdə işin tez bir zamanda başa gəlməsi mümkün olmazdı.

Kitab başlıca olaraq İnstitutun "Müstəqillik dövrü Azərbaycan ədəbiyyatı" şöbəsinin tədqiqatları zəminində ortaya çıxmışdır. İnstitutumuzda belə bir struktur vahidi olmasaydı, uzun illər ərzində burada müstəqillik dövrünün ədəbiyyatı araşdırılmasaydı, qarşıya qoyulan konseptual məqsədlərə nail olmaq bir qədər çətin olardı. Kitab eyni zamanda bütünlükdə Ədəbiyyat İnstitutu elmi kollektivinin yaradıcı səyinin məhsuludur. Hər bir oçerkin arxasında konkret bir alimin imzası, tədqiqatı, təfəkkürü və qələmi durur. Və hər bir mövzunu, icmalı, portret oçerki məhz kimin yazmalı olduğunu, kimin buna haqqı və hünəri çatması məqamını İsa müəllimin təyini və göstərişi ilə həmin müəllifin özü qazanmışdır.

Müstəqillik dövrü ədəbiyyatını bütövlükdə əhatə etməyə çalışan iki cildlik ilk təşəbbüs olduğundan, sözsüz ki, müəyyən nöqsanları da ola bilər. Tənqidləri eşitməyə, gələcək işlərimizdə təshih etməyə hazırıq.

Nizami CƏFƏROV
AMEA-nın müxbir üzvü
Atatürk Mərkəzinin direktoru,
Milli Məclisin üzvü

"Müstəqillik dövrü Azərbaycan ədəbiyyatı" kitabı, hər şeydən əvvəl, müstəqilliyin doğurduğu böyük bir milli təəssübkeşliyin (eşqin!) məhsuludur. Və bu eşq əsərin hər fəslində, ümumən isə bütün polifoniyasında tam miqyası ilə təzahür etməklə dövlət müstəqilliyimizin iyirmi beş illiyinə müvafiq xoş bir ideoloji-estetik əhval yaratmaqla bir daha sübut (və təsdiq) edir ki, xalqın öz dili, ədəbiyyatı, tarixi barədə ciddi fundamental əsərlər yaratması üçün azadlıq həlledici şərtdir. Biz həmin azadlığın əldə edilməsinə, qorunub möhkəmləndirilməsinə görə, heç şübhəsiz, ilk növbədə xalqımızın iradəsinə, tükənməz mənəvi enerjisinə, ikinci növbədə isə ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin dühasına minnətdarıq.

Kitabda Azərbaycan ədəbiyyatı tarixinin gözlərimiz qarşısında cərəyan etmiş müstəqillik dövrünün çoxsaylı bir müəllif kollektivi tələb olunan təfərrüatı ilə təqdim edir ki, bunu Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası, xüsusilə Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunun heç zaman unudulmayacaq elmi-təşkilati uğuru saymaq olar. Bir məsələni də ayrıca qeyd etmək lazımdır ki, həmin uğurun qazanılmasında akademik İsa Həbibbəylinin xidmətləri, həqiqətən, hər cür ehtirama layiqdir. Təcrübə göstərdi ki, elmin bu və ya digər sahəsinə peşəkar, geniş dünyagörüşlü, idarəçilik texnologiyalarını dərindən bilən və vətənpərvər şəxslər (şəxsiyyətlər) rəhbərlik edəndə on ilin, iyirmi ilin işini bir ildə də görmək, özü də yüksək səviyyədə görmək mümkündür... "Müstəqillik dövrü Azərbaycan ədəbiyyatı" müxtəlif nəsillərdən olan onlarla müxtəlif zövqlü, müxtəlif metodlarla işləyən araşdırıcı-ədəbiyyatşünasın intellektual əməyinin bir ümumi məcraya - tədqiqat konsepsiyasına gətirilməsi baxımından da diqqəti çəkir... Bununla belə etiraf edək ki, istər elmi redaktor akademik İsa Həbibbəyli, istərsə də məsul redaktor professor Tehran Əlişanoğlu müəlliflərin özlərinəməxsus üslublarının tam miqyasda təzahürünə mane olmamış, əksinə, çoxfikirliliyin, ideya-estetik mövqe çoxmənalılığının intibahına şərait yaratmaqla kitabın yalnız formaca deyil, eyni zamanda məzmunca ensiklopedikliyini təmin etmişlər.

Əlbəttə, müstəqillik dövrünün 1990-cı illərin əvvəllərindən başlayan ədəbiyyatının, əgər belə demək olarsa, "tarixəqədərki" möhkəm, mükəmməl bir fundamenti var ki, onun məzmun- mündəricəsi və ya fəlsəfəsi barədə danışarkın, kitabı yazdığı kifayət qədər əhatəli, dolğun və fundamental əsərin me-

todoloji əsaslarını müəyyən edən ön sözündə akademik İsa Həbibbəyli, haqlı olaraq, Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin Azərbaycan yazıçılarının X qurultayında söylədiyi məşhur fikrini xatırladır:

"Bilirsiniz, bizim ədəbiyyatımızın xalqımıza etdiyi ən böyük xidmət ondan ibarətdir ki, şairlərimiz, yazıçılarımız öz əsərləri ilə Azərbaycanda, xalqımızda, millətimizdə daim milli hissiyyatları oyatmağa çalışmışlar. Milli özünüdərk, milli oyanış, dirçəliş prosesi xalqımıza birinci növbədə ədəbiyyatdan keçir".

Kitabda, ümummilli liderin metodoloji tövsiyəsinə uyğun olaraq, müstəqilliyi milli ədəbi təfəkkürdə "layihələndirmiş" yazıçı-mütəfəkkirlərin (əslində, milli ideoloqların!) - Bəxtiyar Vahabzadə, Xəlil Rza Ulutürk, Məmməd Araz, Nəriman Həsənzadə, Anar, Elçin, Fikrət Qoca, Vaqif Səmədoğlu, Sabir Rüstəmxanlı və Zəlimxan Yaqubun yaradıcılığına ayrıca oçerklərin həsr olunması tamamilə təbiidir. Və o da təbiidir ki, həmin yazıçı-mütəfəkkirlərin çoxu müstəqillik dövründə də sadəcə yazıb-yaratmaqla qalmamış,cəsarətlə demək olar ki, bu dövrün ədəbi-estetik, ideoloji proses-hərəkatının önündə getməklə, onun xarakterini, tipologiyasını, hətta novatorluq axtarışlarının əsas istiqamətlərini müəyyənləşdirmişlər. Kimin ağlına gələr ki, bugünkü Azərbaycan ədəbiyyatının yaradıcılıq fəlsəfəsini və ya texnologiyalarını Nəriman Həsənzadəsiz, Anarsız, Fikrət Qocasız, Elçinsiz, bir anlığa da olsa, təsəvvür etsin?..

Bu sözləri ədəbiyyata 70-ci, yaxud 80-ci illərdə gəlmiş "gənc klassiklər" - Musa Yaqub, Ramiz Rövşən, Afaq Məsud, Vaqif Bayatlı Odər ... haqqında da demək olmazmı?..

Əsər sonrakı ədəbi nəslə, ədəbiyyatda, əsasən, müstəqillik illərində tanınmış, məşhurlaşmış yazıçılara da, tamamilə təbii olaraq, ilk dəfə böyük səxavətlə yer ayırıb, onların yaradıcılığını ürək genişliyi ilə təhlil etmişdir.

Ümumiyyətlə, etiraf edək ki, indiyə qədər heç zaman müasir ədəbi proses heç bir əsərdə bu qədər müfəssəl (və xeyli dərəcədə mükəmməl) bir şəkildə təqdim olunmamış; istər müəlliflər, istər mövzular, istərsə də ədəbi əlaqələr bu qədər müfəssəl işıqlandırılmamışdır. Həm portret, həm də icmal oçerkləri yazanların peşəkarlığı, ədəbi proses- hadisələrə dərindən bələdliyi və xüsusi minnətdarlıqla qeyd etməliyəm ki, ədəbi, yaxud ədəbiyyata yaxın mətbuat orqanlarının - "Azərbaycan"ın, "Ulduz"un, "Ədəbiyyat qəzeti"nin, "525- ci qəzet"in illər boyu çap elədiyi zəngin material, Ədəbiyyat İnstitutunda son illər ardıcıl keçirilən "ilin ədəbi yekunu" müzakirələrinin nəticələri "Müstəqillik dövrü Azərbaycan ədəbiyyatı"nın bu qədər fundamental bir əsər olmasının əsasında dayanmışdır.

Bir daha bu möhtəşəm intellektual yaradıcılıq işinin müəlliflərinə akademik İsa Həbibbəyli başda olmaqla, ürəkdən təşəkkür etməyi özümə borc bilirəm.

Rəşad MƏCİD
AYB-nın katibi

Elə bilirəm ki, bu sanballı ikicildlik müstəqilliyimizin 25-ci ildönümü münasibətilə Azərbaycan yazarlarına dəyərli bir hədiyyədir. Belə bir əhəmiyyətli işə görə həm də AYB adından bütün müəlliflərə təşəkkürümü bildirirəm. Son illərdə istər Ədəbiyyat İnstitutunun direktoru kimi, istərsə də ədəbiyyatımıza təkan verən əsərlər müəllifi kimi mən hər zaman İsa müəllimin əzmkarlığını müşahidə etmişəm.

İsa müəllimin rəhbərlik etdiyi işə hədsiz məsuliyyətlə yanaşması, işçilərin də ruhlanaraq bu ab-havanın, bu əzmkarlığın təsiri ilə işləməsi hər sahədə artıq duyulmaqdadır. Qeyd olunduğu kimi, bu kitab da qısa müddətdə - bir il ərzində məhz belə bir əzmkarlığın nəticəsində ərsəyə gəlib.

Kitabı vərəqlədim və məncə, Azərbaycan ədəbiyyatının bütün nəsilləri, hətta lap gənc müəlliflərin imzaları da burada yer alıb. Çox təqdirəlayiq haldır ki, müxtəlif nəsillər, müxtəlif cərəyanların nümayəndələrinin yaradıcılığı bu ədəbiyyat tarixində işıqlandırılıb. Mən bir daha hər kəsi və bütün müəllifləri bu münasibətlə təbrik edirəm.

Azərbaycan ədəbiyyatı"

Muxtar KAZIMOĞLU - İmanov
AMEA-nın müxbir üzvü AMEA Folklor İnstitutunun direktoru

Cavanlığımda - "Müasir nəsrdə psixologizm" tədqiqatı üzərində işlədiyim vaxtlar ədəbi prosesla az-çox mən də məşğul olmuşam. Bilirəm ki, ədəbi prosesla, xüsusən nəsr və dramaturgiya ilə məşğul olmaq asan deyil, onlarla irihəcmli əsəri oxuyub götür-qoy etmək adamdan nə qədər vaxt istəyir. Təqdimatına toplaşdığımız "Müstəqillik dövründə Azərbaycan ədəbiyyatı" kitabının yazılmasında 45 müəllif iştirak etsə də, hər müəllifin öhdəsinə kifayət qədər çox əsərin düşdüyü hamıya aydındır. 25 illik bir dövrdə çap olunmuş şeir, nəsr və dramaturgiya nümunələrinin kifayət qədər çoxluğunu xatırlatmaqla mən başqa və daha mühüm bir məsələyə diqqət yönəltmək istəyirəm - müxtəliflik məsələsinə. 70-dən çox yazıçının qələmindən çıxan və fərqli-fərqli üslub, fərqli-fərqli ictimai-siyasi baxış daşıyıcısı olan saysız-hesabsız bədii əsər müxtəlifliyin bir tərəfidirsə, müxtəlifliyin başqa bir tərəfi təqdimatına toplaşdığımız kitabı 45 müəllifin, yəni ədəbi faktlara yanaşmada öz mövqeyi olan çox sayda ədəbiyyatşünasın yazmasıdır. Belə bir müxtəlifliyi 1800 səhifədən və 2 qalın cilddən ibarət olan kitabın (vahid kitabın!) predmetinə çevirmək, məzmun və formaca xeyli zəngin, rəngarəng və bir çox məqamlarında mürəkkəb faktoloji materialın ana xətlərini tapmaq və elmi sistemini müəyyən etmək vahid (məhz vahid!) redaktor zəkası tələb edirdi. Belə zəka sahibi, burda - bu salonda etiraf edildiyi kimi, akademik İsa Həbibbəylidir. Akademik İsa Həbibbəyli kitabın yalnız elmi redaktoru yox, həm də əsas müəlliflərindən biri, daha dəqiq desək, kitabdakı istiqamətverici bölmələri yazan ədəbiyyatşünaslardan birincisidir. Nəzəri istiqamətvericilik ayrı-ayrı janrların dinamikasının izləndiyi (məsələn, roman janrının realist-psixoloji roman, şərti-metaforik roman, modernist-ekzistensial roman, bədii-sənədli roman, postmodern roman kimi təsnif edildiyi), ədəbi meyil və cərəyanların nişan verildiyi (məsələn, İsa Muğannanın "İdeal" romanı ilə təmsil olunan magik realizm, Kamal Abdullanın "Yarımçıq əlyazma" romanı ilə təmsil olunan postmodernizm, Vaqif Səmədoğlu, Ramiz Rövşən, Vaqif Bayatlı, Rüstəm Behrudi poeziyası ilə təmsil olunan dekadentizm istiqamətlərinin bəyan edildiyi) məqamlarda xüsusən mühüm əhəmiyyət daşıyır. Belə məqamların əhəmiyyəti bir tərəfdən ayrı-ayrı yazıçıların üslubi incəliklərini nəzəri baxımdan üzə çıxarmaqdadırsa, başqa bir tərəfdən də müstəqillik dövrü ədəbiyyatının 1-ci mərhələsi ilə 2-ci mərhələsi arasındakı hərəkət fərqini izləməkdədir...

Kitabın məziyyətləri haqda geniş danışmağa vaxt olmadığına görə sözümü burda tamamlayıb bildirmək istəyirəm ki, "Müstəqillik dövrü Azərbaycan ədəbiyyatı" kitabı Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunun yeni bir nailiyyətidir. Bu münasibətlə İnstitutun direktoru İsa müəllimi - akademik İsa Həbibbəylini, kitabın digər müəlliflərini və İnstitutun bütün əməkdaşlarını ürəkdən təbrik edirəm.

Yavuz AKPINAR
Ege Universitetinin professoru Türkiyə

Bu kitabın birinci cildini oxumaq imkanım daha çox oldu, ikinci cildə sadəcə baxa bildim. Əsas məsələ budur ki, son 20-25 ili əhatə edən bir ədəbiyyat tarixi nə qədər tutarlı, nə dərəcədə obyektiv ola bilər? Türkiyədə, adətən, 25-30 il ər-

zindəki ədəbiyyatı tənqidçilər dəyərləndirir, ayrı-ayrı məqalələr yazılır, amma aradan bir 50 il keçmədən ədəbiyyat tarixi yazmağa kimsə cəsarət etmir, açığı. Çünki bir çox məsələlərin yerinə oturması üçün zaman lazımdır. Çünki bəlkə 1-2 əsəri ilə parlayan, cəmiyyətin diqqətini üzərinə çəkən müəllif bir müddət sonra zəif bir performans sərgiləyər və ondan gözləniləni təqdim edə bilməz. Və ya bunun əksi olar. Dolayısı ilə, təbiri caizsə, isti-isti yazılan əsərlərə münasibətdə belə bir risk var. Amma bu riskin nə dərəcədə olduğu haqqında fikir bildirmək səlahiyyətini özümdə tapa bilmirəm. Azərbaycan müstəqilliyinin 25-ci ildönümünü yaşayır. Bu dönəmdə necə bir ədəbi proses davam edib, necə əsərlər və şəxsiyyətlər ortaya çıxıb? - Bu əsər hər şeydən əvvəl bu suala cavab verir; əlbəttə, bunu Elmlər Akademiyasının uğuru olaraq qəbul edirəm. Bəzən deyirik ki, məsələn, bu müəllifə ədəbiyyat tarixində yer verilməsəydi də olardı. Bunu isti-isti deyə bilərik, amma gələcəkdə onun ədəbiyyat tarixində necə bir yer tutacağını kimsə bilməz. Məsələn, təzkirələrə nəzər salsaq, Füzuli haqqında məlumatın yox dərəcəsində olduğunu görə bilərik. Ona görə də ədəbiyyat tarixinin qapsamlı olması, heç kimi kənarda qoymaması, nəzərdən qaçırmaması bu kitabın əhəmiyyətli xüsusiyyətlərindəndir. Diqqət etdim ki, az-çox ədəbi xidməti olmuş müəlliflər də burada yer alır. Qoy onlar da ədəbiyyat tarixinə girsinlər, bu, bir şəxsin böyük bir yazıçı olduğunu göstərmir. Qoy haqqında bir bilgi olsun.

Burada iki nəsil var: müstəqillik dönəmindən əvvəl də fəaliyyət göstərən və bu dövrdə yaradıcılığını davam etdirənlər - bunlara köhnə nəsil də deyə bilərik; və müstəqillik dönəmində yaradıcılığa başlayan yeni nəsil. Əsasən, burada bu ardıcıllıq nəzərə alınıb. Məncə, bu ədəbiyyat tarixinin ən önəmli tərəfi Azərbaycanda dəyişən ədəbi atmosferi yansıtmasıdır. Belə bir deyim var: "zaman dəyişəndə hökmlər də dəyişir." Dolayısı ilə Azərbaycanda yeni dönəm ədəbi əsərlərə fərqlilik gətirdi. Bu məsələ bu kitab mümkün qədər işıqlandırılmağa çalışılıb.

Qəzənfər PAŞAYEV
Professor

Hörmətli tədbir iştirakçıları, mən bu gecə uzaq yoldan müalicədən gəlmişəm. Belə hesab edirəm ki, dəvətnamədə adım çıxışçılar arasında olsa da, yığıncağa gəlməsəm, məni qınamazdınız. Lakin mən tədbirə məmnuniyyətlə gəldim. Bilirəm ki, belə tədbirlərə institutumuzun direktoru akademik İsa Həbibbəyli ölkəmizin görkəmli alim, şair və nasirlərini dəvət edir. Onların çıxışı, görülən işimizə verdikləri qiymət, nöqsanların göstərilməsi həmişə bizim xeyrimizə olur. Buna görə İsa müəllimə təşəkkür edirəm. Mən şəxsən professor Nizami Cəfərov və Azərbaycan ədəbiyyatının Türkiyədə yayılmasında misilsiz işlər görən, Egey Universitetinin professoru Əli Ya-

vuz Akpınarın çıxışlarından həddən artıq məmnun qaldım.

Şübhəm yoxdur ki, kollektivimizin gənc alimləri onlardan başqa professor Muxtar İmanov, professor Himalay Qasımov, Yazıçılar Birliyinin katibi, şair Rəşad Məcid və "Ədəbiyyat qəzeti"nin baş redaktoru Azər Turanın çıxışlarından çox şey əxz etdilər.

Mətləbin üstünə gələrək "Müstəqillik dövrü Azərbaycan ədəbiyyatı" üçcildliyi barədə onu deyə bilərəm ki, bu əsər iki cəhətdən xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Birincisi odur ki, aspirant, dissertant və gənc alimlərin ədəbi prosesi barədə fikirlərinin formalaşmasına ciddi təsir edəcək, ikincisi isə gələcək nəsillərə müstəsna ərməğan olacaq. Əlli-yüz il sonra ədəbiyyatımızın indiki durumu, yazıçı və şairlərimizin yaradıcılığı, ədəbi janrlar və s. barədə dolğun məlumat əldə edəcəklər.

Və nəhayət, ikicildliyin hasilə gəlməsinin təşəbbüskarı və elmi redaktoru akademik İsa Həbibbəyli və məsul redaktoru, professor Tehran Əlişanoğlunun gərgin əməyi təqdirlə yad edilməlidir. Ədəbiyyat İnstitutunun 80 illik yubileyində xalq şairi Sabir Rüstəmxanlının İsa müəllim barədə dediyi sözlər hədəfə necə də dəqiq dəydi: Naxçıvan Dövlət Universiteti itirdi, Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutu qazandı.

Azər TURAN
"Ədəbiyyat qəzeti"nin baş redaktoru

Müstəqillik sözünün kökənində istiqlal anlayışı dayanır. Bu kitab istiqlal dövrü Azərbaycan ədəbiyyatının kitabıdır. Amma məsələnin daha ilginc tərəfi odur ki, istiqlal, müstəqillik, indiki anlamı ilə Vətən və ədəbiyyatın əsas prioritet məsələsi, başlıca qayəsi hürriyyət, azadlıq sözlərinin hər biri təkcə fikir və düşüncə həyatımıza deyil, ümumən sosial-ictimai həyatımıza və bundan daha da vacib dilimizin lüğət tərkibinə ədəbiyyatın araçılığı ilə daxil olub. Ərazilərimizi Vətən adlandıran ədəbiyyat 19-cu yüzildə millətə xitabən onu həzrəti millətim adlandırmışdı. Yəni, bu milləti

elə ədəbiyyatın özü yaratmışdı.

Belə kitabların dəyəri bəlkə indi deyil, yüz, yüz əlli ildən sonra daha dərindən anlaşılacaq. Bağımsızlığımızın ilk illərində, eləcə də 2000-ci illər poeziyamızda yaradılan ədəbiyyatın timsalında ədəbiyyatımızda, dolayısı ilə ictimai şüurumuzda tutaq ki, modernizmin, postmodernizmin, dekadansın, ekspressionizmin, ekzistensializmin, sürrealizmin gəlişməsi necə olub sualına cavab axtaranlar bu kitabı mütləq arayacaq və onu mütaliə edəcək və tədqiqata cəlb edəcəklər.

Bu kitab Ədəbiyyat İnstitutunun daxili tələbatıyla, həm də müstəqillik dönəmimizin ictimai və milli sifarişilə, daha çox və əsasən isə ideoloji çağırışın nəticəsi olaraq meydana gəldi. Akademiyada keçirdiyi görüşdə cənab İlham Əliyev müstəqillik dövrünün elm sahələrini təhlil edən kitabların yazılmasını alimlərin qarşısında ciddi vəzifə kimi qoymuşdu və sevindiricidir ki, bu humanist və humanitar təklifə ilk səs verən yenə də Ədəbiyyat İnstitutunun timsalında ədəbiyyatın özü oldu. İsa müəllim, mən bu kitab münasibətilə sizi təbrik edirəm. Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasını, onun Ədəbiyyat İnstitutunu, bütün ədəbi camiamızı "Ədəbiyyat qəzeti"nin kollektivi və oxucuları adından təbrik edirəm.

Elnarə AKİMOVA
Filologiya üzrə fəlsəfə doktoru

Bir millət olaraq milli müstəqillik kimi tarixi nailiyyətimizi qazanmağa necə sevinmək mümkünsə, bu kitabın da ərsəyə gəlməsinə elə sevinmək olar. Çünki bu kitabda 25 illik bir dövrün keçdiyi yolun bəllənidiyi bir tarix var.

Bunu deyərkən yadıma, hardasa 3-4 il əvvəl yazılmış bir məqalə düşdü. Məqalə belə adlanırdı: "Səssiz Ədəbiyyat İnstitutu". Müəllif Ədəbiyyat İnstitutunda çalışan alimlərin heç bir iş görməməsinə, dəhlizdəki sükuta profancasına münasibət bildirirdi. Əslində, onda da, indi olduğu kimi ədəbiyyat sevdalıları başını aşağı salıb işlərini görürdülər. Tənqidçi çağdaş ədəbiyyatla məşğul idi, tədqiqatçı araşdırmalarını edirdi. Məlum məsələdir ki, yazılan, tədqiq olunanlar bir toplu, kitab halında meydana çıxmırsa, eləcə tədqiq olunan məkanlardaca

unudulub gedir. Bu kitabın birinci məziyyəti budur: həmin o itmiş, unudulmuş, görməzdən gəlinən tədqiqatları bir yerə cəm edib dövrün polifonik mənzərəsini cızır. Geridə qalan 25 illik bir dövrün ədəbiyyatını bütün detalları ilə təsvir edir. Bütünlükdə, ayrıca onilliklər, ayrılıqda isə cari ədəbiyyatı yaradanlar hamısı yaradıcılığının bütün tərcüməyi-halları, ədəbi biblioqrafiyasının bütün çalarları ilə burada görünə bilirlər. Bunu hardasa okeanda gözdən itmiş aysberqlərin yenidən görünməsi ilə müqayisə etmək olar.

Mən bu kitabın ərsəyə gəlməsi ilə işin birbaşa təşəbbüskarı İsa Həbibbəylini, institut kollektivini və ilk növbədə, müstəqil ədəbiyyatımızı və dövlətimizi təbrik edirəm.

Himalay QASIMOV
Azərbaycan Pedaqoji Universitetinin Azərbaycan və dünya ədəbiyyatı kafedrasının müdiri, professor

Son illər akademik İsa Həbib-

bəylinin rəhbərliyi, müəllifliyi və təşkilatçılığı Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutu ədəbiyyatımızın dününi, bu günü və gələcəyi ilə bağlı bir sıra taleyönlü problemləri elmi tədqiqat obyektinə çevirir ki, təqdimatına könül xoşluğu ilə qatıldığımız qlobal çevrəsi və tədqiqat prinsiplərinin çeşidi ilə heyrət doğurası "Müstəqilliyin şərəfli yolu və müstəqillik ədəbiyyatı", "Müstəqillik dövrü Azərbaycan ədəbiyyatı" iki cildliyi buna əyani sübutdur.

Gərgin əməyin, yaradıcı axtarışların bəhrəsi olan bu kitablar Azərbaycan filologiyasına yeni bir nəfəs genişliyi gətirmiş oldu. Təqdimatına böyük coşqu ilə qatıldığımız bu əsərlər heç şübhəsiz ki, müasir ədəbi prosesi rövnəqləndirəcək və elmi-nəzəri düşüncəmiz üçün mühüm güc mərkəzinə çevriləcək. Ali məktəblərin filologiya fakültələrinin tələbələrinin filoloji düşüncələrinin hədəflərə yetməsi üçün də mühüm baza olacaq.

* * *

Milli müstəqilliyimizin qazanılmasında ədəbiyyatın rolu danılmazdır. Qazandıqdan sonra onunla çiyin -çiyinə addımlayıb milli varlığa adekvat olmağa çalışması da həmçinin. Amma nə dərəcədə nail oldu? Bu suala cavabı müstəqillik illərində meydana qoyulan ədəbi-bədii mətnlər verəcək. Bir də ... əlimizdə olan son kitab - yeni nəşr olunmuş və müstəqil ədəbiyyatımızla yaşıd olan "Müstəqillik dövrü Azərbaycan ədəbiyyatı" toplusundakı dəyərləndirmə-analiz yazıları. Bu kitab elə o istək və məramla ərsəyə gəldi...

Ədəbiyyat Qəzeti